

TTO, LINQ, VVTO VERSTERKING VAN HET TALENONDERWIJS

Het Europees Platform heeft een landelijke taak bij de internationalisering in het onderwijs en de versterking van het talenonderwijs in Nederland. In dit overzicht geven wij een actuele stand van zaken van het tweetalig voortgezet onderwijs (tto), de versterking van Frans en Duits (LinQ) en het vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto).

Foto: Anda van Riet

Tweetalig onderwijs: feiten en cijfers

Steeds meer scholen voor voortgezet onderwijs zijn de afgelopen 25 jaar tweetalige afdelingen gestart, waarin een substantieel deel van het onderwijsprogramma in een vreemde taal wordt gegeven. De tweetalige scholen in Nederland zijn allemaal lid van het Landelijk netwerk voor tweetalig onderwijs. Dat netwerk groeit nog altijd. Waren de nieuwe netwerkleden tot voor kort vooral nieuwe tweetalige vwo-afdelingen, sinds enkele jaren is er een flinke groei in het aantal tweetalige vmbo-afdelingen waar te nemen. Ongetwijfeld komt dat door de extra aandacht voor tweetalig vmbo, bijvoorbeeld in de speciale werkgroep

vmbo. Ook tweetalig havo blijft niet achter: steeds meer scholen starten naast een two-afdeling een thavo-afdeling. Bij alle vormen van tto is de uitdaging het zorgen voor een eigen gezicht: zoals een havist andere uitdagingen nodig heeft dan een vmbo-leerling, zo verdient thavo een andere invulling en andere accenten dan vmbo. Tto staat steeds meer voor *excelleren op ieder niveau*. In het tto is de tweede taal overigens niet uitsluitend Engels: er zijn twee scholen die als tweede taal Duits hebben.

Effectief kwaliteitstraject

Alle tto-scholen committeren zich aan de Standaard tweetalig onderwijs. Deze Standaard is door het tto-netwerk vastge-

steld onder coördinatie van het Europees Platform. De Standaard bevat minimum kwaliteitseisen op het gebied van taalonderwijs en Europese en internationale oriëntatie (Eio). Zo is het minimum aantal Engelstalige lessen vastgesteld op vijftig

AFDELINGEN MET TTO	AANTAL
vwo	115
havo	45
vmbo	22
totaal	182

Stand van zaken per september 2013

procent in de havo/vwo-onderbouw en op dertig procent in het vmbo. Ook zijn scholen verplicht om leerlingen minstens eenmaal te laten deelnemen aan een internationaal samenwerkingsproject.

Bij periodieke visitaties wordt gecontroleerd of scholen aan de standaard voldoen. Is dat het geval, dan wordt een school gecertificeerd als junior tto-school of senior tto-school, al naargelang de onderbouw of alle leerjaren worden bekeken. Bij het tweetalig vmbo zal er overigens geen onderscheid tussen junior- en seniorschool worden gemaakt, maar komt er een certificaat voor de volledige vier jaar van de opleiding. Het kwaliteitstraject bestaat uit verschillende bezoeken. Wanneer een startende tto-

school voor het eerst leerlingen in het tweede jaar heeft, vindt er een zogenaamd voortgangsbezoek plaats. Een omvangrijkere visitatie vindt plaats als de eerste leerlingen de onderbouw hebben afgerond. De ervaring leert dat het advies- en beoordelingstraject de scholen helpt om de kwaliteit van het tto te verbeteren. Men wordt immers kritisch bevraagd en de school moet aan heldere eisen voldoen, die de meerwaarde van tto borgen.

Scholen die het tto-certificaat bemachtigd hebben, kunnen echter niet op hun lauweren rusten: sinds twee jaar worden namelijk alle ervaren en gecertificeerde scholen om de vijf jaar opnieuw bezocht in het kader van de zogenoemde

collegiale hervisitatatie. Mocht blijken dat een school niet meer aan de eisen voldoet, dan volgt binnen twee jaar een nieuwe hervisitatatie. Op deze manier blijven alle scholen bij de les en wordt de kwaliteit hooggehouden.

LinQ: versterking Frans en Duits

Een ander project van het Europees Platform, LinQ, richt zich op de secties Frans en Duits van het voortgezet onderwijs. De deelnemende docenten werken aan het optimaliseren van hun onderwijs, zonder dat er extra lestijd nodig is. Het doel is om door versterkte samenwerking van en tussen de talensecties op school kwaliteitsverbetering van het onderwijs in de

GOOD PRACTICES

Regelmatig verschijnen er publicaties met *good practices* uit het tto en over tto in Nederland. In die laatste categorie verschenen dit najaar twee brochures over de ins en outs van tto. In *Starten met tweetalig onderwijs: Checklist* wordt stap voor stap beschreven wat er komt kijken bij het starten van een tto-afdeling: van de benodigde scholing van het team tot praktijktips van ervaren scholen. Deze uitgave is niet alleen praktisch voor startende scholen, maar juist ook voor al begonnen scholen die hun organisatie nog eens tegen het licht willen houden. De Engelstalige brochure *Bilingual education in Dutch schools: A success story* vertelt het verhaal van tto voor een buitenlands publiek. Voor informatie over alle publicaties: zie de webwinkel van het Europees Platform (<www.europeesplatform.nl>). De website <www.ikkiesitto.nl> is het nieuwe wervingsinstrument voor tto, gericht op groep 8 van de basisschool.

taal van de omliggende taalgebieden te bereiken.

LinQ werkt met zeven basisprincipes: stem met de hele taalsectie onderwijsdoelen en activiteiten af, bevorder interactief- en taakgericht onderwijs, besteed meer aandacht aan de kennis van land en cultuur, gebruik de doeltaal als voertaal in de klas en geef meer aandacht aan gespreksvaardigheid, gebruik authentiek materiaal, eentalige methodes en lesmateriaal gekoppeld aan het ERK, gebruik Europese instrumenten zoals het ERK, het Europees Taalportfolio en bereid leerlingen voor op internationaal erkende taalcertificaten zoals DELF en het Goethe-Zertifikat, zet internationaliseringsactiviteiten op zoals (virtuele) uitwisselingen of zet een taalassistent/*native speaker* in.

Er zijn momenteel 88 LinQ-scholen in het voortgezet onderwijs. Alle LinQ-scholen worden door medewerkers van het Europees Platform bezocht om te evalueren hoe de LinQ-basisprincipes worden toegepast. Een LinQ-label, waarmee scholen kunnen aantonen dat zij aan de LinQ-principes voldoen, is in ontwikkeling. Ervaren LinQ-scholen helpen andere scholen weer door *good-practice*-materiaal te verzamelen en hun expertise te delen. Zo hebben LinQ-expertisegroepen gewerkt aan de thema's internationalisering en taalverwerving, tweetalig onderwijs Duits en de doorlopende leerlijn po-vo. De gedocumenteerde eindresultaten zijn te bestellen via het Europees Platform. Lopende *good-practice*-projecten zijn een LinQ-aanpak voor vmbo-leerlingen en CLIL-modules voor Duits en Frans op alle niveaus. Voor meer informatie over het LinQ-project, zie <www.europeesplatform.nl/linq>.

Vroeg vreemdetalenonderwijs

Het vvto groeit: er zijn steeds meer basisscholen die extra Engels aanbieden. Meestal gaat het om een uur Engelse les per week vanaf de kleutergroepen en soms ook Duits, Frans of Spaans. Sinds 2004 is het aantal vvto-scholen sterk gestegen: van 53 scholen in 2004 naar ruim 1.000 in 2013. Op 10 juli 2013 heeft de staatssecretaris van Onderwijs aangekondigd dat hij basisscholen de ruimte wil geven om vijftien procent van hun onderwijstijd in het Engels les te geven. Dat betekent dat hij een wetswijziging hiervoor zal indienen. Ook start hij in 2014 een pilot met twintig basisscholen die tweetalig primair onderwijs (tpo) zullen aanbieden. Met deze 'pilotscholen' zal onder andere een leerplan ontwikkeld worden voor groep 1 tot en met 8, einddoelen voor groep 8-leerlingen, een competentieprofiel voor leerkrachten, een kwaliteitsborgingssysteem en een doorlopende leerlijn naar het voortgezet onderwijs. De uitvoering van bovenstaande

acties is de eerste stap in zijn plannen. In het najaar werkt de staatssecretaris aan de tweede stap: het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs Engels op de basisschool en de aansluiting met het voortgezet onderwijs.

Zeven pabo's in Nederland bieden momenteel een specialisatie vvto Engels aan van minimaal dertig studiepunten. Deze pabo's werken met elkaar samen om de kwaliteit van hun eigen opleiding, maar ook die van de vvto-scholen te borgen. Drie van deze pabo's en twee andere samenwerkingspartners hebben een keurmerk waarmee de kwaliteit op vvto-scholen gecontroleerd wordt op basis van de Landelijke Standaard vvto. Het Europees Platform heeft de volgende drie keurmerken en de bijbehorende visitatieprocedures het afgelopen schooljaar beoordeeld en erkend: Kijkwijzer (EarlyBird), TalenT-keurmerk (CHE, Marnix Academie, HAN) en Drietalige Scholen (Cedin).

Tot slot: wie op de hoogte wil blijven van de laatste ontwikkelingen kan zich via <www.europeesplatform.nl/vvto> aanmelden voor de landelijke vvto-conferentie die 19 maart 2014 wordt gehouden. ■

Onno van Wilgenburg, Synke Hotje & Elly Deelder (Europees Platform)

25 JAAR TWEETALIG ONDERWIJS

De eerste tto-school opende zijn poorten in het jaar 1989. Dat betekent dat volgend jaar, in 2014, een kwart eeuw tto wordt gevierd met een symposium in Utrecht op 26 november 2014, waarvoor alle tto-scholen worden uitgenodigd. Deze mijlpaal wordt bekroond met de publicatie van het jubileumboek *25 jaar tto*, waarin de geschiedenis van het tto in Nederland wordt beschreven.

agenda

- 1 november 2013**, Landelijke Studiedag Levende Talen, Utrecht, <www.levendetalen.nl>
- 1 – 30 november 2013**, Nederland Leest, <www.nederlandleest.nl>
- 16 november 2013**, Congres Onze Taal, Breda, <www.onzetaal.nl>
- 28 november 2013**, Juvenes Translatores, <<http://ec.europa.eu/translatores>>
- 29 – 30 november 2013**, HSN, Utrecht, <www.hetschoolvaknederlands.org>
- 13 – 14 december 2013**, Literaire Vertaaldagen 2013, Amsterdam, <www.literairvertalen.org>
- 13 – 14 december 2013**, Morfologiedagen 2013, Leeuwarden, <www.fryske-akademy.nl>
- 24 januari 2014**, Dag van Taal, Kunsten & Cultuur, Groningen, <www.dagvantaalkunstenencultuur.nl>
- 31 januari 2014**, Good Practice Day Talen, Leiden, <www.iclon.leidenuniv.nl>
- 19 maart 2014**, Early English, Ede, <www.europeesplatform.nl/vvto>
- 16 mei 2014**, Uitreiking Schrijfprijs NT2, Antwerpen, <www.tijdschriftles.nl>

HSN 27

Op 29 en 30 november vindt de 27e conferentie Het Schoolvak Nederlands (HSN) plaats, ditmaal op de Hogeschool Utrecht. Deze conferentie is het resultaat van een nauwe samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse verenigingen van leraren, docenten en didactici Nederlands en aanverwante vakken. De HSN 27 beoogt alle leeromgevingen aan bod te laten komen waarin Nederlands onderwezen wordt: van basisschool via voortgezet/secundair onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs tot hogeschool/universiteit en lerarenopleiding. Veel presentaties zijn praktijkgericht en innovatief. Naast opleiders en onderzoekers krijgen zo veel mogelijk leerkrachten het woord. Dichteres des vaderlands Anne Vegter zal de conferentie openen.

Voor meer informatie, zie <www.hetschoolvaknederlands.org>.

binnenkort

Landelijke Studiedag Levende Talen Taal voor ons allemaal!

Op vrijdag 1 november 2013 kunt u weer deelnemen aan de Landelijke Studiedag van Levende Talen in de Jaarbeurs in Utrecht. Thema is dit jaar 'Taal voor ons allemaal!'.

Omgaan met verschillen is in het talenonderwijs altijd aan de orde geweest. Hoe zorgen we ervoor dat we kwaliteiten van al die verschillende leerlingen goed tot hun recht laten komen in ons onderwijs? De politiek geeft ons met *Weer samen naar school* enerzijds en *Streven naar excellentie* anderzijds de taak ons didactisch repertoire zo ver mogelijk te verbreden. Hoe doe je dat? ERK, Referentiekader Nederlands, toetsing, ICT, opbrengstgericht werken en leerlingbegeleiding zijn thema's die daarbij een rol spelen, maar wat betekent dit voor u als docent?

Deze studiedag informeert u over de laatste ontwikkelingen rond het gekozen thema. De informatiemarkt van uitgevers en educatieve organisaties en de workshops zullen net als altijd nieuwe inspiratie voor de lespraktijk bieden en u krijgt volop de gelegenheid met uw collega's in gesprek te gaan.

Voor meer informatie, zie <www.levendetalen.nl>.

CLIL-trainingen

Het ICLON (Universiteit Leiden) organiseert regelmatig trainingen en cursussen voor beginnende en meer ervaren tto-docenten. Een greep uit hun assortiment: 'With a little CLIL from my friends' is een cursus die gericht is op zowel vakdocenten als taaldocenten die pas zijn begonnen met tto. 'It's raining CLIL' richt zich op beginnende en ervaren tto-docenten die hun CLIL-vaardigheden verder willen ontwikkelen. 'Just like a CLIL coach' is bedoeld voor die docenten die hun collega's en leraren in opleiding willen begeleiden en coachen.

Voor meer informatie, zie <www.iclon.leidenuniv.nl>. Voor een overzicht van andere opleidingsinstituten die tto-trainingen en -opleidingen aanbieden, zie <<http://tiny.cc/lm-ttotraining>>.

Early English: A new horizon

Vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) wordt inmiddels op meer dan duizend basisscholen in Nederland gegeven vanaf groep 1. Meestal kiest de school voor Engels. Voor al deze scholen en andere geïnteresseerden organiseren het Europees Platform en partners van het Platform vvto een landelijke vvto-conferentie in Ede op 19 maart 2014. Hier worden alle ontwikkelingen op het gebied van vvto gepresenteerd. Daarnaast kunnen deelnemers kiezen uit ruim dertig workshops.

Voor meer informatie, zie <www.europeesplatform.nl/vvto>.

Nascholingscursus Duits 'Recent verschenen werken'

Van donderdagavond 13 maart tot en met zaterdagochtend 14 maart vindt in het Karmelklooster in Drachten de jaarlijkse nascholingscursus 'Recent verschenen werken' van de Rijksuniversiteit Groningen plaats. Dr. Anne Bollmann, dr. Peter Groenewold, dr. Henk Harbers en prof. dr. Walter Schönau bespreken nieuwe Duitse literatuur.

Voor meer informatie en aanmelding (voor 1 november), zie <www.rug.nl/lerarenopleiding/professionalisering/studiedagen/nascholingDuits>.